

Asia: VN/1531/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)**

### **Lausunnonantajan lausunto**

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTOPYYNTÖ LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI ALKOHOLILAIN MUUTTAMISESTA (ALKOHOLIJUOMIEN TOIMITTAMINEN, ETÄMYYNNTI JA MARKKINOINTI)

Oy Sinebrychoff Ab kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa.

Oy Sinebrychoff Ab ei tue lausuntokierroksella olevaa lakiesitystä ja edellyttää, että lain valmistelu kokonaisuudessaan ja siihen liittyvä vaikuttavuusarviointi toteutetaan perusteellisesti ja huolella. Hallituksen esityksessä on merkittäviä puutteita Suomen alkoholilainsäädännön, muun lainsäädännön sekä asetusten soveltamisesta yhdenmukaisesti Suomessa ja ulkomailta toteutettavasta alkoholin myynnistä ja markkinoinnista.

Hallituksen esityksessä alkoholin etämyynnistä nostetaan perustellusti esille huoli erilaisten säännösten yhteneväinen soveltaminen mm. ulkomailta etämyytyjen tuotteiden ja kotimaassa myytyjen alkoholijuomien kohdalla. Kattavaa viranomaisvalvontaa tai toimintamalleja yhteisten säännösten toteutumiseksi ei lakiesityksessä ole kuitenkaan esitetty. Vaikuttavuusarvioinnissa on huomioitava tasavertaiset lainsäädännölliset käytänteet myyntipaikasta, -tavasta tai maasta riippumatta, viranomaisvalvonnan kattavuus ja resurssit, sekä kokonaisvaikutukset mm. kotimaiseen juomateollisuuteen ja -alaan, valtiontalouteen sekä yhteiskuntaan. Lakiesityksessä on huomioitava myös hallitusohjelman kirjaus, että hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa – tämä periaate tulisi ohjata myös tämän lakiesityksen arviointeja ja ratkaisumalleja.

## ALKOHOLIN ETÄMYYNIN OSALTA HALLITUKSEN ESITYKSSÄ EI OSOITETA MITEN SUOMEN ULKOPUOLELTA OSTETUN JA TOIMITETUN ALKOHOLIN ALKOHOLIVEROTUS VARMISTETAAN KATTATAVASTI

Viranomaisten kyky kantaa alkoholiveroa sekä kontrolloida veronmaksua ulkomailta tulevalta alkoholilta on esityksessä todettu vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. Esityksessä todetaan, että etämyynin kattava valvonta on haastavaa ja edellyttäisi merkittävästi viranomaisresursseja. Valtion veronkantokykyä ja verokontrollia käytännössä vahvistavia toimintamalleja tai resursseja ei lakiesityksessä kuitenkaan esitetä tasapuolisen toimintaympäristön varmistamiseksi ja valtiontalouden ylläpitämiseksi. Esityksessä todetaan, että jo tällä hetkelläkin vain murto-osasta, noin 3%:sta (100%:sta alkoholia), ulkomailta tilatuista alkoholijuomista maksetaan asianmukaiset verot. Esityksessä on nostettu esille, että on jopa oletettavaa, että jatkossakin etämyyntiä harjoittavat toimijat kiertäisivät verotuksen. Näillä seikoilla on merkittävä vaikutus sekä valtion verotuottoihin, että kilpailuneutraaliin toimintaympäristöön. Hallituksen esitys, jossa lainsäädännön kiertäminen on jopa todennäköistä, ei siten täytä hyvän lainsäädännön tai riittävän lainvalmistelun tunnusmerkistöjä.

## KULUTTAJAHINNOITTELUN LÄPINÄKYVYYTTÄ TAI TUOTTEISIIN LIITTYVIÄ MUITA VEROJA TAI MAKSUVELVOITTEITA EI KÄSITELLÄ ESITYKSESSÄ TAI ETÄMYyntiä KOSKEVASSA VAIKUTTAVUUSARVIOINNISSA

Alkoholijuomien ja yleisesti juomien myyntiä Suomessa säädellään alkoholilainsäädännön lisäksi myös muilla lainsäädännöillä ja asetuksilla – esityksen vaikuttavuusarviointi oli kuitenkin niukka. Hallituksen esityksessä mm. verotuksen osalta keskitytään ainoastaan alkoholiveroon. Alkoholijuomiin sisältyy alkoholiveron lisäksi myös muita veroja tai veron kaltaisia kustannuselementtejä, jotka vaikuttavat tuotteen vähittäismyyntihintaan, kuluttajien näkemään hintaan sekä kokemaan hintamielikuvaan. Kilpailuneutraalissa tilanteessa tuotteen lopullinen hinta on vertailukelpoinen ostohetkellä ja tämä periaate tulee kaikkien toimijoiden osalta olla myös yhteneväinen.

Alkoholituotteisiin kohdistuvia hintaelementtejä ovat mm. arvonlisävero, juomapakkauksista maksettava juomapakkausvero tai palautusjärjestelmään kuuluvana pakkauksena juomapakkauksen kierrätysmaksu sekä pantti. Lisäksi juomapakkauksiin kohdistuu juomien sekundääripakkaamiseen sekä kuljetuspakkaamiseen liittyvät (mm. pahvi-, kartonki- ja muovikääreet sekä kuljetuslavat) tuottajavastuun mukaiset kierrätysmaksut. Pakkausten tuottajavastuu on yrityksille Suomessa lakisääteinen velvoite. Hallituksen esitys ei kuitenkaan ota kantaa ja jättää merkittävän epävarmuuden siihen, miten kaikki tuotteisiin liittyvät verot sekä lakisääteiset kustannuserät sisältyvät hinnoitteluun sekä hintamerkintöihin, ja kuinka veronkanto toteutetaan kun kyseessä on Suomen ulkopuolelta tapahtuva alkoholin etämyynti.

Tuotteen hintamerkintä on säädelty Valtioneuvoston asetuksessa kulutushyödykkeen hinnan ilmoittamisesta markkinoinnissa (553/2013). Asetuksen 2 §:ssä määritellään mitä hintamerkintä pitää sisältää. Lisäksi asetuksen 3 §:n 3. momentissa säädetään, että jos kulutushyödykkeen myynnin yhteydessä peritään joiltakin kuluttajilta erillisiä hyödykkeen hankintaan liittyviä kustannuksia, myös näistä kustannuksista on ilmoitettava selkeällä, yksiselitteisellä ja kuluttajan kannalta helposti

ymmärrettävällä ja havaittavalla tavalla. Tämän asetuksen perusteella myös Suomeen kohdistuvassa alkoholin etämyynnissä on toteuduttava vastaava hintamerkintä, jota Suomen sisällä toimivilta toimijoilta ja tuotteilta edellytetään, tai muuten kuluttajien saama hintatieto on puutteellinen ja hintamerkintä vääristää kotimaisen tai ulkomaisen toimijan vertailukelpoista hintaa, ja asettaa eri maissa toimivat yritykset eriarvoiseen asemaan.

Lakiesityksessä ei oteta kantaa yhdenmukaisiin hintamerkintöihin Suomessa ja ulkomailta tapahtuvassa alkoholin etämyynnissä. Vertailukelpoinen hinta ja yhdenmukainen hintamerkintä ovat keskeisiä ostopäätökseen vaikuttavia elementtejä. Tämä on huomioitava lainsäädännössä ja varmistettava lainsäädännön toimivuus käytännössä.

#### ETÄMYYNIN KASVU LISÄÄ KOTIMAISELLE TEOLLISUUDELLE JA YHTEISKUNNALLE KUSTANNUKSIA. VAIKUTTAVUUSARVIOINTI JUOMAPAKKAUSTEN KIERRÄTYSJÄRJESTELMÄN TAI JÄTEMÄÄRIEN KUORMITTAVUUDESTA PUUTTUU

Etämyyntiä koskevassa lakiesityksessä todetaan, että etämyynnistä Suomeen tulevat alkoholipakkaukset eivät ole osana kansallista, juomateollisuuden ja kaupan ylläpitämää ja rahoittamaa Palpa-kierrätysjärjestelmää. Esityksessä todetaan lisäksi, että Suomeen tulevat pakkaukset päätyvät usein juomapakkauksien kierrätykseen ja aiheuttaa kotimaisille toimijoille lisäkustannuksia. Juomapakkausten kierrätyksestä aiheutuneista lisäkustannuksista tai kierrätykseen palautumattomien pakkausten laajuudesta ei kuitenkaan esitetä mitään arviota. Sen sijaan hallituksen esityksessä todetaan, että etäkaupan laajuuden ja vaikuttavuuden arviointiin sisältyy merkittävää epävarmuutta. Hallituksen esitys ei sisällä minkäänlaisia laskelmia tai asiantuntija-arvioita. Todettakoon, että juomapakkausten palautusjärjestelmä tuottaa valtiolle suoraan yli 70 M€ arvonlisäverotuottoa vuosittain.

Etämyynin toteutuessa, kierrätysjärjestelmään palautuvien pakkausten käsittelykustannukset kohdistuvat kotimaiselle kierrätysjärjestelmälle – teollisuudelle ja kaupalle, Palpan jäsenyrityksille. Lisäksi sekundääri- ja kuljetuspakkauksista aiheutuvat jätteiden tuottajavastuun mukaiset kustannukset jakautuvat koko suomalaisen yrityskentän maksettavaksi. Ympäristövaikutuksia lakiesitys ei käsittele lainkaan. Kustannusvaikutusten lisäksi, pakkauksiin liittyvät puuttuvat kustannuselementit tuotteiden hinnoissa vääristävät markkinaa.

#### ALKOHOLIN ETÄMYYNIN AVAA ULKOMAISEN MYYNTIKANAVAN MM. VIRVOITUS- JA ENERGIAJUOMILLE JA TÄTÄ SEIKKAA EI OLE HUOMIOITU LAIN VAIKUTTAVUUSARVIOINNISSA MITENKÄÄN

Hallituksen esityksessä ei huomioida etämyyntimahdollisuuden avaamaa uutta myyntikanavaa esimerkiksi virvoitus- ja energiajuomille. Virvoitus- ja energiajuomien valmisteverotuksesta ja hallinnoinnista ei vastaa lakiesityksen vastuuministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, ja siten asian pohdintaa tai vaikuttavuusarviointia ei lakiesityksessä ole tehty.

Virvoitusjuomien etämyyntiin ja maahantuontiin syntyy ulkomaiselle toimijalle merkittävä kannuste. Kannuste syntyy tilauksen ja toimituksen helppoudesta sekä tuotteiden hinnassa saatavasta merkittävästä hintaedusta jos toimitusten ja verotuksen valvonta ei toteudu kattavasti. Virvoitusjuomia pystytään joko yhdistämään ulkomailta tulevaan alkoholin etämyyntiin tai toimittamaan erikseen. Yhdistettäessä virvoitusjuomia alkoholin etämyyntiin, voi sillä olla kompensoiva vaikutus toimituskustannuksiin – virvoitusjuomien määrä tilauksessa vaikuttaa koko toimituksen kustannuksiin. Virvoitus- ja energiajuomia myydään samoilla ulkomaisilla verkkokauppasivustoilla kuin alkoholiakin.

Virvoitus- ja energiajuomien valmistevero Suomessa on poikkeuksellisen korkea – kokonaissuuruusluokaltaan noin 217 M€ ja arvonlisäverollisena valtion tuottona lähes 250 M€. Tämän lisäksi, hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2025 linjattiin, että virvoitusjuomille suunnitellaan peräti yli 100 M€:n valmisteverokorotusta. Sen sijaan Suomen naapurimaissa, Virossa ja Ruotsissa, virvoitusjuomaveroa ei peritä. Lakiesityksen vaikuttavuusarvioinnissa ei käsitellä mitenkään volyyymisiirtymän aiheuttamaa vaikutusta suomalaiselle juoma-alalle, tai toisaalta viranomaisvalvonnan varmistamista tasavertaisen markkinan ja veropohjan ylläpitämiseksi. Lainsäädännön valvonta edellyttää viranomaisresursseja ja toimintamalleja.

Lisäksi todettakoon, että virvoitusjuomien pakkauksiin koskeviin veroihin ja maksuihin tai esimerkiksi hintamerkintöihin kohdistuu Suomessa samat säännökset kuin alkoholituotteisiin.

#### ALKOHOLIJUOMIEN LUOVUTTAMINEN TOIMITTAJALLE TAI SUORAAN KULUTTAJALLE VALMISTUS- TAI TUKKUMYYNTILUVAN PERUSTEELLA TULISI SISÄLLYTTÄÄ LAKIESITYKSEEN

Hallituksen esityksessä ei selvitetä mahdollisuutta ja tarvetta sallia alkoholin toimitusta jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijalta. Ottaen huomioon, että etämyynnissä alkoholijuomat luovuttavaan tahoon ei kohdistu alkoholilupavaatimuksia, on tältä osin kotimaisen juomateollisuuden syrjimättömän kohtelun näkökulmasta välttämätöntä säätää vähittäismyyntiä vastaava oikeus luovuttaa alkoholijuomia toimitettavaksi suoraan valmistus- tai tukkumyyntiluvan perusteella. Viranomaisvalvonta kohdistuu jo nykyisellään valmistus- ja tukkumyyntiluvan haltijoihin. Erillisen, alkoholijuomien valmistuspaikkaan liittyvän, vähittäismyyntiluvan hakeminen ja sen myöntäminen lisäävät tarpeettomasti alkoholilakia valvovien viranomaisten ja alkoholin valmistus- ja tukkumyyntitoimintaa harjoittavien yritysten kustannuksia.

#### ALKOHOLILAIN 51§ TULISI PÄÄOSIN POISTAA LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ

Alkoholilainsäädännön 51 § sisältää osa-alueita, jotka asettavat alkoholin myynnin Suomessa tai ulkomailta eriarvoiseen asemaan. Lisäksi lain kohtaa on mahdotonta valvoa Suomen ulkopuolelta tapahtuvaan markkinointiin ja myynninedistämiseen. Keskeiset epäkohdat lainkohdassa ovat kielto tarjota kahta tai useampaa alkoholipakkausta tai -annosta alennettuun yhteishintaan sekä minimissään kahden kuukauden tarjoushinnoittelun ilmoittelu vähittäiskaupan ulkopuolella.

Etämyynnin osalta kieltoa tarjota kahta tai useampaa alkoholipakkausta tai -annosta alennettuun yhteishintaan, tai kiellon valvontaa tai käytännön toteutusta ei käsitellä lakiesityksessä mitenkään. Kiellon toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta suhteessa lainkohdan alkuperäisiin tavoitteisiin ei ole Suomessa koskaan arvioitu riippumattomasti. Voidaan perustellusti olettaa, että lain soveltaminen ja valvonta tulisi olemaan ulkomailta myydyn alkoholin osalta erittäin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Esimerkiksi toimitus- tai pakkaamiskustannusten alentamista tai poistamista voidaan etämyynnissä käyttää kuluttajille kannustimena lisätä alkoholiostomäärää. Lisäksi alkoholin etämyynti tulee sisältämään määrään liittyviä alennuksia ja tuotteita, joita myydään ainoastaan monipakkauksissa. Tässä tapauksessa alkoholin myyntiin kohdistuisi eri säännöt Suomen rajojen sisällä ja Suomeen ulkomailta tulevan alkoholin osalta.

Alkoholilain 51§:ssä kielletään myös alkoholin tarjoushinnoittelu fyysisen vähittäiskaupan ulkopuolella (mm. verkko- ja tarjouslehtimainonta) lyhyemmissä kuin kahden kuukauden hintajaksoissa. Lausuntokierroksella oleva lakiesitys ei sisällä arviointia tai toimenpiteitä siitä, miten kotimainen ja ulkomainen alkoholikauppa hinnoittelujaksojen osalta asetettaisiin yhdenvertaiselle tasolle. Ulkomaisten verkkokauppojen tarjoushinnoittelun valvonnan mahdollisuuksia ja toteuttamista ei esityksessä arvioida.

Kilpailuneutraali toimintaympäristö niin Suomesta toimitetun kuin ulkomailta ostetun alkoholin osalta edellyttää alkoholilainsäädännön 51§:n poistamista yllä esitettyjen lainkohtien osalta.

#### ALKOHOLITUOTTEIDEN MAINONTAAN LIITTYVÄT MUUTOKSET EIVÄT OLE JOHDONMUKAISIA JA PERUSTELTUJA

Hallituksen lakiesityksessä esitetään toisaalta mietojen alkoholijuomien markkinoinnin sääntelyn kiristämistä, mutta myös vahvojen alkoholien markkinointirajoitteiden väljentämisestä. Esityksessä alkoholimarkkinoinnin kiristäminen mietojen alkoholijuomien osalta kohdistuu pääsääntöisesti television ja radion mainosaikojen lyhentämiseen, kotimaisten suoratoistopalvelujen hyödyntämiseen markkinointikanavana sekä sosiaalisen median vaikuttajamarkkinointiin. Esityksessä ei kuitenkaan kuvata ongelmaa mitä rajoituksilla pyritään korjaamaan, tai arvioida ongelman tai vaikutuksen suuruutta nykytilanteeseen verrattuna tai tilanteessa, että lakiesitys tulisi tällaisenaan voimaan. Väkevien alkoholijuomien markkinoinnin salliminen nykyistä laajemmin ei ole kestävä peruste säätää uusista rajoituksista mietojen alkoholijuomien markkinointiin.

Televisio- ja radiomainonnan mainosaikojen lyhentäminen yhdellä tunnilla ei vastaa Suomen nykylainsäädäntöjen linjaa täysi-ikäisille tarkoitettujen tuotteiden markkinoinnin rajoituksista. Täysi-ikäisille tarkoitettuja tuotteita voidaan yleisesti Suomessa mainostaa vapaammin ilman tarkkoja kellonaikarajoja, ja siten pelkästään alkoholijuomien mainosajan kiristäminen ei ole johdonmukaista. Jo nykyinen lainsäädäntö alkoholijuomien mainosaikojen osalta on erittäin kireä.

Esityksessä markkinoinnin rajoittamisesta suoratoistopalveluissa koskisi ainoastaan Suomeen sijoittuneita palveluntarjoajia. Näemme tämän ongelmallisena kun vastaavaa rajoittamista ei voida kohdistaa Suomen ulkopuolelle sijoittuneille kansainvälisille suoratoistopalveluille.

Sosiaalisen median vaikuttajien käyttämisen kieltämiseen kohdistuu selkeä epäkohta. Suomalaisien tuotemerkkien osalta vaikuttajamarkkinointi kielletään, mutta vastaavasti ulkomaisten tuotemerkkien osalta vaikuttajamarkkinointiin ei voida vaikuttaa. Ulkomaiset tuotemerkit voivat siis jatkossakin käyttää sosiaalisen median vaikuttajia, mutta vastaava käytäntö kielletään suomalaisilta tuotemerkeiltä. Sosiaalinen media on lähtökohtaisesti globaalia. Lisäksi sosiaalisen median alustoilla toteutettava alkoholimarkkinointi on mahdollista kohdentaa täysi-ikäisille. Esitys etämyynnistä laajentaa alkoholikauppaa Suomen ulkopuolelle.

Lisäksi vaikuttajamarkkinoinnin kieltö koskee suomalaisten tuotemerkkien omia verkkosivuja, joissa markkinointi on yleisesti sallittua, mutta sosiaalisen median vaikuttaja ei saisi näillä sivuilla esiintyä. Määritelmä, keitä sosiaalisen median vaikuttajiksi voidaan kutsua tai milloin henkilöstä syntyy sosiaalisen median vaikuttaja, puuttuu. Alkoholimainontaan osallistunut henkilö voi siis myöhemmin muuttua sosiaalisen median vaikuttajaksi – yritys ei tällöin voisi käyttää henkilöä enää omien tuotemerkkiensä mainonnassa.

Panimoalan ja -yritysten itsesäätelystä on kielletty alkoholimainonnan kohdentaminen alaikäisiin. Esimerkiksi mainoksissa esiintyvien henkilöiden on oltava ja näytettävä yli 25-vuotiailta. Lisäksi sellaisten julkisten tai idoleiden käyttäminen markkinointiviestinnässä, joiden voidaan olettaa vetoavan erityisesti alaikäisiin on kielletty.

Mietoihin alkoholijuomiin kohdistuvien uusien markkinointirajoitusten tarpeellisuutta ei arvioida esityksessä. Esitetyt uudet rajoitukset eivät perustu nykyisen alkoholilain rajoitusten vaikuttavuuden arviointiin. Mietojen alkoholijuomien uusia rajoituksia ei myöskään arvioida hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen pohjalta, jossa todetaan hallituksen uudistavan alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan. Mietoihin alkoholijuomiin kohdistuvat uudet markkinointirajoitukset vievät suomalaista alkoholipolitiikkaa kauemmas eurooppalaisesta suunnasta ja asettavat kotimaiset toimijat ulkomaisia toimijoita epäedullisempaan asemaan.

#### ALKON ROOLI HEIKENTYY JA KESKITTÄÄ KOTIMAISTA VÄHITTÄISKAUPPAA ENTISESTÄÄN

Alkon tilanteesta todettakoon, että hallituksen esityksessä arvioidaan, että etämyynnin salliminen monopolin alaisille tuotteille voisi jossakin määrin siirtää Alkon myyntiä etämyyntiin. Lisäksi esityksessä todetaan, että etämyynnin salliminen monopolin alaisille tuotteille heikentää perusteita, jolla monopolia on perusteltu – Alkon monopoliasema siis kaventuisi ja heikentyisi.

Hallitusohjelman kirjauksessa todetaan, että hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa. Tämä hallituksen esitys kuitenkin myötävaikuttaa siihen, että Alkon monopoliasema yli 8,0-tilavuusprosentin alkoholien myyjänä vaarantuu ja kotimainen vähittäiskauppa keskittyy entisestään.

#### LOPUKSI TOTEAMME

Hallituksen esitys alkoholin kotiinkuljetuksen ja etämyynnin sallimisesta suhteessa nykyisiin lakeihin ja asetuksiin on erittäin monimutkainen kokonaisuus. Esityksessä ei tästä johtuen ole pystytty kuvaamaan tai arvioimaan riittävällä tasolla muutoksien vaikutuksia kokonaisvaltaisesti ja markkinaneutraaleja toimintamalleja yksiselitteisesti. Suomalaisen alkoholilainsäädännön sekä muiden lainsäädäntöjen ja asetusten monimutkaisuus johtavat siihen, että niiden sovellettavuus, tässä tapauksessa ulkomaisessa etämyynnissä on erittäin vaikeaa.

Esitys on siis monilta osin ristiriitainen ja jopa haitallinen suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Esitys ei uudista alkoholipolitiikkaa eurooppalaiseen suuntaan, sen sijaan se vie tällaisenaan alkoholi- ja juomamyyntiä, markkinointia, tuotantoa sekä verotuloja Eurooppaan. Lisäksi hallituksen esityksestä puuttuu aiemmin kaavailtu siirtymäaikauseke lain soveltamiseksi. Nyt laki on esitetty astuvan voimaan 1.1.2026, joka näin laajan lainsäädäntömuutoksen osalta olisi toteutuessaan epärealistinen. Näistä syistä näemme tarkoituksenmukaisena ja välttämättömänä, että hallituksen esitys ei tällaisenaan etene.

Krook Tapio  
Oy Sinebrychoff Ab